Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kolmas jaosto)

27 päivänä lokakuuta 2016*

Ennakkoratkaisupyyntö — Oikeudellinen yhteistyö yksityisoikeudellisissa asioissa — Tuomioistuimen toimivalta sekä tuomioiden tunnustaminen ja täytäntöönpano avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa — Asetus (EY) N:o 2201/2003 — 15 artikla — Asian siirtäminen toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen — Soveltamisala — Soveltamisedellytykset — Tuomioistuin, jolla on paremmat edellytykset asian käsittelyyn — Lapsen etu

Asiassa C-428/15,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Supreme Court (ylin tuomioistuin, Irlanti) on esittänyt 31.7.2015 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 4.8.2015, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Child and Family Agency

vastaan

J. D.,

R. P. D:n

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (kolmas jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen sekä tuomarit M. Vilaras, J. Malenovský (esittelevä tuomari), M. Safjan ja D. Šváby,

julkisasiamies: M. Wathelet,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 12.5.2016 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Child and Family Agency, edustajinaan L. Jonker, solicitor, T. O'Leary, SC, ja D. Leahy, barrister,

— J. D, edustajinaan I. Robertson, solicitor, M. de Blacam, SC, ja G. Lee, BL,

— R. P. D, edustajinaan G. Irwin, solicitor, G. Durcan, SC, S. Fennell, BL, ja N. McDonnell, BL,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

— Irlanti, asiamiehinään E. Creedon, L. Williams ja A. Joyce, avustajanaan A. Carroll, BL,

— Tšekin hallitus, asiamiehinään M. Smolek ja J. Vláčil,

— Slovakian hallitus, asiamiehenään B. Ricziová,

— Euroopan komissio, asiamiehenään M. Wilderspin,

kuultuaan julkisasiamiehen 16.6.2016 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 (EUVL 2003, L 338, s. 1, ja oikaisu EUVL 2013, L 82, s. 63) 15 artiklan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa ovat vastakkain Child and Family Agency (lapsi- ja perheasioita käsittelevä viranomainen, Irlanti; jäljempänä CFA) ja J. D. ja joka koskee tämän toisen lapsen R:n, joka on pikkulapsi, tilanteen ratkaisua.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

3 Asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan 5, 12, 13 ja 33 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(5) Kaikkien lasten tasapuolisen kohtelun varmistamiseksi tämä asetus kattaa kaikki vanhempainvastuuta koskevat tuomiot, mukaan luettuina lastensuojelutoimenpiteet, riippumatta niiden yhteydestä avioliitto-oikeuden alaan kuuluviin menettelyihin.

– –

(12) Tässä asetuksessa vahvistetut toimivaltasäännökset vanhempainvastuuta koskevissa asioissa on muotoiltu lapsen edun perusteella ja ottaen erityisesti huomioon läheisyyden periaate. Niinpä toimivallan pitäisi ensisijaisesti olla tuomioistuimilla siinä jäsenvaltiossa, jossa lapsen asuinpaikka on, paitsi tietyissä olosuhteissa lapsen asuinpaikan muuttuessa tai lapsen huoltajien sovittua toisin.

(13) Lapsen edun mukaisesti tässä asetuksessa sallitaan, että toimivaltainen tuomioistuin voi poikkeuksellisesti ja tietyin edellytyksin siirtää asian toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, jos tällä on paremmat edellytykset asian käsittelyyn. Tällöin tuomioistuimen, johon asia on siirretty, ei pitäisi kuitenkaan voida siirtää asiaa edelleen kolmannen tuomioistuimen käsiteltäväksi.

– –

(33) Tässä asetuksessa tunnustetaan perusoikeudet ja noudatetaan Euroopan unionin perusoikeuskirjan periaatteita. Siinä pyritään varmistamaan varsinkin Euroopan unionin perusoikeuskirjan 24 artiklassa tunnustettujen lapsen perusoikeuksien kunnioittaminen.”

4 Asetuksen N:o 2201/2003 1 artiklassa, jonka otsikkona on ”Soveltamisala”, säädetään seuraavaa:

”1. Tätä asetusta sovelletaan, riippumatta siitä millaisessa tuomioistuimessa asiaa käsitellään, siviilioikeudellisissa asioissa, jotka liittyvät:

– –

b) vanhempainvastuun myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen.

2. Edellä 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuihin asioihin kuuluvat erityisesti:

a) oikeus lapsen huoltoon ja tapaamisoikeus;

– –

d) lapsen sijoittaminen sijaisperheeseen tai hoitolaitokseen;

– –”

5 Asetuksen 2 artiklan 7 alakohdan mukaan tässä asetuksessa tarkoitetaan

”’vanhempainvastuulla’ oikeuksia ja velvollisuuksia, jotka liittyvät lapsen henkilöön tai omaisuuteen ja jotka jollakin luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä on tuomioistuimen tuomion tai lain taikka voimassa olevan sopimuksen perusteella. Ilmaisu käsittää erityisesti oikeuden lapsen huoltoon ja tapaamisoikeuden”.

6 Asetuksen II lukuun, jonka otsikkona on ”Oikeudellinen toimivalta”, sisältyy muun muassa 2 jakso, jonka otsikkona on ”Vanhempainvastuu” ja jonka 8–15 artiklassa säädetään joukosta sääntöjä, jotka koskevat jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivaltaa vanhempainvastuuta koskevissa asioissa.

7 Asetuksen 8 artiklan, jonka otsikko on ”Yleinen toimivalta”, 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltion tuomioistuimet ovat toimivaltaisia vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, jos lapsen asuinpaikka on asian vireillepanoajankohtana kyseisessä jäsenvaltiossa.”

8 Asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklassa, jonka otsikko on ”Asian siirtäminen tuomioistuimeen, jolla on paremmat edellytykset asian käsittelyyn”, säädetään seuraavaa:

”1. Poikkeuksellisesti jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia tutkimaan pääasian, voivat katsoessaan, että tuomioistuimella toisessa jäsenvaltiossa, johon lapsella on erityisiä siteitä, on paremmat edellytykset käsitellä asiaa tai osaa siitä, ja kun se on lapsen edun mukaista:

a) keskeyttää kyseisen asian tai sen osan käsittelyn ja pyytää osapuolia esittämään tällaisen pyynnön kyseisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimessa 4 kohdan mukaisesti; tai

b) pyytää toisen jäsenvaltion tuomioistuinta käyttämään toimivaltaansa 5 kohdan mukaisesti.

2. Edellä olevaa 1 kohtaa sovelletaan:

a) jonkin osapuolen hakemuksesta, tai

b) tuomioistuimen aloitteesta, tai

c) sellaisen muun jäsenvaltion tuomioistuimen pyynnöstä, johon lapsella on erityiset siteet 3 kohdan mukaisesti.

Asia voidaan siirtää tuomioistuimen aloitteesta tai muun jäsenvaltion tuomioistuimen pyynnöstä kuitenkin ainoastaan, jos ainakin yksi osapuolista hyväksyy asian siirtämisen.

3. Lapsella katsotaan olevan 1 kohdassa tarkoitettuja erityisiä siteitä jäsenvaltioon, jos:

a) kyseisestä jäsenvaltiosta on tullut lapsen asuinpaikka sen jälkeen, kun asia on 1 kohdassa tarkoitetun mukaisesti pantu vireille tuomioistuimessa; tai

b) lapsen asuinpaikka oli aiemmin kyseisessä jäsenvaltiossa; tai

c) lapsi on kyseisen jäsenvaltion kansalainen; tai

d) lapsen vanhempainvastuunkantajan asuinpaikka on kyseisessä jäsenvaltiossa; tai

e) asia koskee lapsen suojelutoimenpiteitä, jotka liittyvät lapsen kyseisen jäsenvaltion alueella sijaitsevan omaisuuden hallinnoimiseen, säilyttämiseen tai luovuttamiseen.

4. Pääasian tutkinnassa toimivaltaisen jäsenvaltion tuomioistuimen on asetettava määräaika, jonka kuluessa asia on pantava vireille toisen jäsenvaltion tuomioistuimissa 1 kohdan mukaisesti.

Jos asiaa ei panna tänä määräaikana vireille tuomioistuimissa, tuomioistuin, jossa asia on pantu vireille, jatkaa toimivallan käyttöä 8–14 artiklan mukaisesti.

5. Kyseisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimet voivat, milloin tämä on asiaan liittyvien erityisten seikkojen vuoksi lapsen edun mukaista, hyväksyä toimivallan kuuden viikon kuluessa siitä, kun asia on pantu niissä vireille 1 kohdan a tai b alakohdan perusteella. Tällöin tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu vireille, on jätettävä asia tutkimatta. Muussa tapauksessa tuomioistuimen, jossa asia on ensin pantu vireille, on käytettävä edelleen toimivaltaansa 8–14 artiklan mukaisesti.

6. Tätä artiklaa sovellettaessa tuomioistuinten on tehtävä yhteistyötä joko suoraan keskenään tai 53 artiklassa tarkoitettujen keskusviranomaisten välityksellä.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

9 J. D. on Yhdistyneen kuningaskunnan kansalainen.

10 Hänen ensimmäinen lapsensa sijoitettiin vuonna 2010 Yhdistyneessä kuningaskunnassa laitokseen, kun oli todettu, että D:llä oli yhtäältä ”epäsosiaaliseksi käyttäytymiseksi” luokiteltu persoonallisuushäiriö ja että hän oli toisaalta pahoinpidellyt kyseistä lasta fyysisesti.

11 Kun D. asui vielä mainitussa jäsenvaltiossa, hän oli ollut 27.8.2014 synnytystä edeltäneessä arvioinnissa, jonka hänen asuinpaikkansa lastensuojeluviranomaiset olivat hänen terveydentilaansa ja perhetilanteeseensa liittyneiden aikaisempien tapahtumien vuoksi toteuttaneet hänen toisen lapsensa R:n syntymää silmällä pitäen. Arvioinnissa ilmeni erityisesti, että D. oli osoittanut kiintymystä ensimmäistä lastaan kohtaan, että hän suhtautui R:n syntymään myönteisesti, että hän oli tehnyt valmisteluja R:n syntymää varten ja että hän oli erityisesti ilmaissut halunsa tehdä tässä yhteydessä yhteistyötä sosiaalityöntekijöiden kanssa. Toimivaltaiset viranomaiset arvioivat kuitenkin, että R olisi hänen synnyttyään sijoitettava sijaisperheeseen adoptiomenettelyn aloittamista odotettaessa.

12 D. irtisanoi tuolloin vuokrasopimuksensa ja myi Yhdistyneessä kuningaskunnassa olleen omaisuutensa ennen asettumistaan Irlantiin 29.9.2014. R. syntyi tässä jälkimmäisessä jäsenvaltiossa 25.10.2014. Molemmat ovat tästä lähtien asuneet siellä.

13 Hieman R:n syntymän jälkeen CFA pyysi toimivaltaista District Courtia (alioikeus, Irlanti) määräämään lapsen sijoittamisesta. Hakemus kuitenkin hylättiin sillä perusteella, että Yhdistyneestä kuningaskunnasta peräisin olleisiin kuulopuheisiin perustunutta todistelua, johon CFA oli tukeutunut, ei voitu ottaa huomioon.

14 Toimivaltainen Circuit Court (ylemmän asteen tuomioistuin, Irlanti), johon CFA oli valittanut, määräsi, että R oli sijoitettava sijaisperheeseen väliaikaisesti. Toimenpiteen voimassaoloa on tämän jälkeen jatkettu säännöllisesti. D. sai kuitenkin oikeuden tavata lastaan säännöllisesti, ja hän on käyttänyt tätä oikeutta.

15 Lisäksi CFA vaati High Courtissa (ylemmän asteen tuomioistuin, Irlanti), että pääasia oli asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan nojalla siirrettävä High Court of Justiceen (England & Wales) (alioikeus (Englanti ja Wales), Yhdistynyt kuningaskunta). R:lle oikeudenkäyntiä varten määrätty edunvalvoja puolsi hakemusta.

16 High Court antoi 26.3.2015 antamassaan tuomiossa CFA:lle luvan pyytää High Court of Justicea (England & Wales) käyttämään toimivaltaansa asiassa.

17 D. haki lupaa valittaa tästä tuomiosta suoraan Supreme Courtiin (ylin tuomioistuin, Irlanti), joka hyväksyi hakemuksen osapuolia kuultuaan.

18 Supreme Court pohtii ennakkoratkaisupyynnössään ensinnäkin, voidaanko asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklaa soveltaa asiassa, jossa on kyseessä sen käsiteltäväksi saatetun kaltainen lapsen sijoittamista koskeva julkisoikeudellinen menettely, vaikka Yhdistyneessä kuningaskunnassa ei ole tällä hetkellä vireillä mitään R:ää koskevaa menettelyä ja vaikka mainitun jäsenvaltion tuomioistuinten toimivallan hyväksyminen siis edellyttää tämän jälkeen, että kyseisen jäsenvaltion lastensuojeluviranomaiset suostuvat ottamaan R:n tapauksen käsiteltäväkseen käynnistämällä kyseisen menettelyn Yhdistyneen kuningaskunnan kansallisen oikeuden nojalla.

19 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii seuraavaksi, miten on tulkittava asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklassa käytettyä käsitettä lapsen etu. Sen mielestä tämä artikla ei edellytä, että asian käsittelyssä tavanomaisesti toimivaltainen tuomioistuin toteuttaa lapsen etua koskevan kattavan tutkinnan, kun se suunnittelee asian siirtämistä toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen, jolla on sen mukaan paremmat edellytykset asian käsittelyyn. Se katsoo, että tavanomaisesti toimivaltaisen tuomioistuimen on pikemminkin arvioitava tätä kysymystä summaarisesti sen periaatteen valossa, jonka mukaan lapsen edun mukaista on, että tilannetta arvioi tuomioistuin, jolla on siihen parhaat edellytykset, ja jätettävä perusteellisempi analyysi toisen jäsenvaltion tuomioistuimen tehtäväksi.

20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin pohtii lopuksi, mitkä seikat on otettava tällaisessa summaarisessa arvioinnissa huomioon. Se korostaa tässä yhteydessä, että D. lähti Yhdistyneestä kuningaskunnasta täysin laillisesti asettuakseen Irlantiin ennen R:n syntymää, mutta se kysyy, onko kuitenkin mahdollista ottaa huomioon se, että hänen lähtemisensä vaikuttimena oli pelko siitä, että ensin mainitun jäsenvaltion lastensuojeluviranomaiset ottavat lapsen häneltä pois.

21 Tässä tilanteessa Supreme Court on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Sovelletaanko asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklaa jäsenvaltion paikallisviranomaisen tekemiin lastensuojelua koskeviin julkisoikeudellisiin hakemuksiin, jos siitä, että toisen jäsenvaltion tuomioistuin hyväksyy toimivallan, seuraa, että eri viranomaisen on aloitettava erillisiä menettelyjä eri lainsäädännön nojalla ja mahdollisesti ja jopa todennäköisesti eri tosiseikkojen osalta?

2) Jos edelliseen kysymykseen vastataan myöntävästi, missä määrin tuomioistuimen olisi otettava huomioon todennäköinen vaikutus, joka 15 artiklan nojalla tehdyllä pyynnöllä on asianomaisten henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevaan oikeuteen, jos pyyntö hyväksytään, vai onko tätä vaikutusta otettava lainkaan huomioon?

3) Jos asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla lapsen edulla viitataan yksinomaan oikeuspaikkaa koskevaan ratkaisuun, mitä sellaisia seikkoja tuomioistuin voi tässä yhteydessä ottaa huomioon, joita ei ole jo otettu huomioon ratkaistessa, onko toisella tuomioistuimella paremmat edellytykset asian käsittelyyn?

4) Voiko tuomioistuin ottaa asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan soveltamisessa huomioon kyseisen jäsenvaltion aineellisen oikeuden, menettelysäännöt tai tuomioistuinten käytännön?

5) Missä määrin kansallisen tuomioistuimen on otettava asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan yhteydessä huomioon asian erityiset olosuhteet, mukaan lukien se, että äiti on halunnut muuttaa kotivaltionsa sosiaalitoimen ulottumattomiin ja sen jälkeen synnyttää lapsensa toisessa valtiossa, jonka sosiaalipalvelujärjestelmää hän pitää suotuisampana?

6) Mitä seikkoja kansallisen tuomioistuimen on tarkalleen otettava huomioon määrittäessään, millä tuomioistuimella on parhaat edellytykset ratkaista asia?”

Oikeudenkäyntimenettely unionin tuomioistuimessa

22 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on pyytänyt, että asia käsiteltäisiin Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 23 a artiklassa ja unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 107 artiklassa tarkoitetussa kiireellisessä ennakkoratkaisumenettelyssä.

23 Unionin tuomioistuin päätti 14.8.2015 esittelevän tuomarin ehdotuksesta ja julkisasiamiestä kuultuaan, ettei tätä pyyntöä ollut hyväksyttävä, todettuaan, ettei pyynnön tueksi esitetyistä olosuhteista ilmennyt sellaista edellytettyä kiireellisyyttä, joka on perusteena kyseisen menettelyn soveltamiselle.

24 Asian käsittelylle päätettiin kuitenkin antaa etusija työjärjestyksen 53 artiklan 3 kohdan nojalla.

Vaatimukset aloittaa suullinen käsittely uudelleen

25 Julkisasiamiehen esitettyä ratkaisuehdotuksensa 16.6.2016 CFA vaati 5.8.2016 ja Irlanti 19.8.2016 unionin tuomioistuimen kirjaamoon toimittamillaan asiakirjoilla, että asian käsittelyn suullinen vaihe määrättäisiin aloitettavaksi uudelleen, koska niiden mielestä oli tarpeen selventää pääasiassa kyseessä olevan menettelyn kuvausta, sellaisena kuin ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin oli sen esittänyt.

26 Työjärjestyksen 83 artiklassa määrätään tässä yhteydessä, että unionin tuomioistuin voi julkisasiamiestä kuultuaan milloin tahansa määrätä asian käsittelyn suullisen vaiheen aloitettavaksi uudelleen erityisesti, jos unionin tuomioistuin katsoo, ettei sillä ole riittävästi tietoa asiasta.

27 Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuin kuitenkin katsoo julkisasiamiestä kuultuaan, että sillä on riittävästi tietoa asiasta, koska ratkaisuun tarvittavat tiedot sisältyvät asiakirja-aineistoon ja koska asianosaiset ovat voineet esittää niistä kantansa niin kirjallisesti kuin suullisestikin. Niinpä asian käsittelyn suullista vaihetta ei ole määrättävä aloitettavaksi uudelleen.

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen kysymys

28 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklaa tulkittava siten, että sitä sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen tekemään lastensuojelua koskevaan julkisoikeudelliseen hakemukseen, jos toisen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivallan hyväksyminen edellyttää tämän jälkeen sitä, että tämän toisen jäsenvaltion viranomainen aloittaa ensin mainitussa jäsenvaltiossa aloitetusta menettelystä erillisen menettelyn kansallisen oikeuden nojalla ja mahdollisesti eri tosiseikkojen osalta.

29 Ensinnäkin on huomattava, että yhtäältä asetuksen N:o 2201/2003 15 artikla sisältyy asetuksen II luvun 2 jaksoon, jossa säädetään joukosta toimivaltasääntöjä vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, ja että toisaalta kyseisessä artiklassa säädetään erityisestä toimivaltasäännöstä, joka on poikkeus asetuksen 8 artiklassa säädetystä yleisestä toimivaltasäännöstä, jonka mukaan lapsen asuinpaikan tuomioistuimet ovat toimivaltaisia tutkimaan pääasian.

30 Asetuksen N:o 2201/2003 II luvun 2 jakson rakenteen ja 15 artiklalla siinä olevan paikan perusteella on katsottava, että tällä artiklalla on sama aineellinen soveltamisala kuin kaikilla mainitun jakson toimivaltasäännöillä ja erityisesti asetuksen 8 artiklalla (ks. vastaavasti tuomio 19.11.2015, P, C-455/15 PPU, EU:C:2015:763, 44 kohta).

31 Tässä yhteydessä asetuksen N:o 2201/2003 1 artiklan 1 ja 2 kohdan sanamuodosta tosin ilmenee, että kyseisiä toimivaltasääntöjä sovelletaan ”siviilioikeudellisissa asioissa”, jotka liittyvät vanhempainvastuun, sellaisena kuin se määritellään asetuksen 2 artiklan 7 alakohdassa, myöntämiseen, käyttämiseen, siirtämiseen, rajoittamiseen tai lopettamiseen.

32 Unionin tuomioistuin on kuitenkin jo katsonut useaan otteeseen, että asetuksen N:o 2201/2003 toimivaltasääntöjä vanhempainvastuuta koskevissa asioissa on tulkittava asetuksen johdanto-osan viidennen perustelukappaleen valossa siten, että niitä sovelletaan vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, joissa on kyse lastensuojelutoimenpiteiden toteuttamisesta, silloinkin, kun näitä toimenpiteitä pidetään jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa julkisoikeudellisina (ks. vastaavasti tuomio 27.11.2007, C, C-435/06, EU:C:2007:714, 34, 50 ja 51 kohta; tuomio 2.4.2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, 24 ja 27–29 kohta ja tuomio 26.4.2012, Health Service Executive, C-92/12 PPU, EU:C:2012:255, 60 ja 61 kohta).

33 Edellä esitetystä seuraa, että asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklaa sovelletaan jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen tekemään lastensuojelua koskevaan julkisoikeudelliseen hakemukseen, jossa on kyse vanhempainvastuuta koskevien toimenpiteiden toteuttamisesta.

34 Siitä, voidaanko asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklaa soveltaa, jos toisen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivallan hyväksyminen edellyttää tämän jälkeen sitä, että tämän jäsenvaltion viranomainen aloittaa ensimmäisessä jäsenvaltiossa aloitetusta menettelystä erillisen menettelyn kansallisen oikeuden nojalla ja mahdollisesti eri tosiseikkojen osalta, on huomattava, että 15 artiklan 1 kohdasta ilmenee, että tällainen hyväksyminen edellyttää, että kyseessä olevan tuomioistuimen käsiteltäväksi on saatettu pyyntö, joka on joko asian osapuolten tai ensimmäisen jäsenvaltion toimivaltaisen tuomioistuimen esittämä.

35 Mainitusta artiklasta tai mistään muustakaan asetuksen N:o 2201/2003 artiklasta ei sitä vastoin ilmene, että tällaiselle joko asian osapuolten tai jäsenvaltion tavanomaisesti toimivaltaisen tuomioistuimen esittämälle pyynnölle olisi asetettu jokin menettelyllinen edellytys, jota sovellettaisiin edellisessä kohdassa mainitun menettelyllisen edellytyksen lisäksi.

36 On kuitenkin niin, että koska kansallinen menettelysääntö, jonka mukaan toisen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivallan hyväksyminen edellyttää tämän jälkeen sitä, että tämän jäsenvaltion viranomainen aloittaa ensimmäisessä jäsenvaltiossa aloitetusta menettelystä erillisen menettelyn, voidaan panna täytäntöön vain sellaisen päätöksen jälkeen, jolla ensimmäisen jäsenvaltion tavanomaisesti toimivaltainen tuomioistuin on pyytänyt asian siirtämistä toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohdan nojalla, ja sellaisen päätöksen jälkeen, jolla tämä toinen tuomioistuin on hyväksynyt toimivallan saman artiklan 5 kohdan nojalla, kyseisen kansallisen menettelysäännön ei voida katsoa olevan esteenä mainittujen päätösten tekemiselle.

37 Asetuksen N:o 2201/2003 15 artikla ei myöskään ole esteenä sille, että se, että toisen jäsenvaltion viranomainen aloittaa erillisen menettelyn, saa tämän toisen jäsenvaltion tuomioistuimen ottamaan huomioon tosiseikkoja, jotka saattavat poiketa niistä, joita alun perin toimivaltainen tuomioistuin olisi voinut ottaa huomioon. Tällainen tilanne on päinvastoin erottamaton osa kyseisessä artiklassa perustettua järjestelmää, joka koskee asian siirtämistä tuomioistuimeen, jolla on paremmat edellytykset sen käsittelyyn.

38 Ensimmäiseen kysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella, että asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklaa on tulkittava siten, että sitä sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen tekemään lastensuojelua koskevaan julkisoikeudelliseen hakemukseen, jossa on kyse vanhempainvastuuta koskevien toimenpiteiden toteuttamisesta, kun toisen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivallan hyväksyminen edellyttää tämän jälkeen sitä, että tämän toisen jäsenvaltion viranomainen aloittaa ensin mainitussa jäsenvaltiossa aloitetusta menettelystä erillisen menettelyn kansallisen oikeuden nojalla ja mahdollisesti eri tosiseikkojen osalta.

Kolmas, neljäs ja kuudes kysymys

39 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee kolmannella, neljännellä ja kuudennella kysymyksellään pääasiallisesti, miten on tulkittava asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohdassa mainittuja käsitteitä tuomioistuin, jolla ”on paremmat edellytykset käsitellä asiaa”, ja ”lapsen e[tu]” ja miten ne on nivellettävä toisiinsa.

40 Asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohdassa säädetään, että jäsenvaltion tuomioistuimet, jotka ovat toimivaltaisia tutkimaan pääasian, voivat pyytää asian tai sen osan siirtämistä tuomioistuimeen toisessa jäsenvaltiossa, johon lapsella on erityisiä siteitä, katsoessaan, että tällä tuomioistuimella on paremmat edellytykset käsitellä asiaa tai osaa siitä, ja kun se on lapsen edun mukaista.

41 Kyseisessä säännöksessä mainittuja käsitteitä tuomioistuin, jolla ”on paremmat edellytykset käsitellä asiaa”, ja ”lapsen e[tu]” ei määritellä missään muussa asetuksen N:o 2201/2003 säännöksessä, joten niitä on tulkittava ottamalla huomioon asiayhteys, johon ne kuuluvat, ja asetuksella tavoitellut päämäärät.

42 Aluksi on todettava, että asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan 12 perustelukappaleen mukaan tässä asetuksessa vahvistetut toimivaltasäännökset vanhempainvastuuta koskevissa asioissa on muotoiltu lapsen edun perusteella.

43 Vaatimus, jonka mukaan asian siirtämisen toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen on palveltava lapsen etua, ilmentää – kuten julkisasiamies on pääasiallisesti todennut ratkaisuehdotuksensa 70 kohdassa – johtavaa periaatetta, joka on yhtäältä ohjannut lainsäätäjää kyseisen asetuksen suunnittelussa ja jolla

on toisaalta jäsennettävä asetuksen täytäntöönpanoa sen soveltamisalaan kuuluvissa vanhempainvastuuta koskevissa asioissa (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2008, Rinau, C-195/08 PPU, EU:C:2008:406, 51 kohta; tuomio 1.10.2014, E., C-436/13, EU:C:2014:2246, 45 kohta ja tuomio 12.11.2014, L, C-656/13, EU:C:2014:2364, 48 kohta).

44 Tässä yhteydessä on myös huomattava, että lapsen edun huomioon ottamisella asetuksessa N:o 2201/2003 pyritään varmistamaan lapsen perusoikeuksien kunnioittaminen, kuten asetuksen johdanto-osan 33 perustelukappaleesta ilmenee (ks. vastaavasti tuomio 23.12.2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 53–55 kohta ja tuomio 5.10.2010, McB., C-400/10 PPU, EU:C:2010:582, 60 kohta).

45 Varmistaakseen lapsen edun huomioon ottamisen pantaessa täytäntöön asetuksen N:o 2201/2003 toimivaltasääntöjä vanhempainvastuuta koskevissa asioissa unionin lainsäätäjä on käyttänyt läheisyyden periaatetta, kuten asetuksen johdanto-osan 12 perustelukappaleesta ilmenee.

46 Tämän periaatteen nojalla jäsenvaltioiden tuomioistuinten toimivalta vanhempainvastuuta koskevissa asioissa määräytyy pääsääntöisesti asetuksen N:o 2201/2003 8 artiklan 1 kohdan mukaisesti sen perusteella, missä lapsen asuinpaikka on silloin, kun asia pannaan tuomioistuimessa vireille.

47 Asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohta mahdollistaa kuitenkin kyseessä olevan asian siirtämisen muun kuin sen jäsenvaltion tuomioistuimeen, jonka tuomioistuin on tavanomaisesti toimivaltainen, kuitenkin siten, että tällaisen siirron on yhtäältä täytettävä nimenomaiset edellytykset ja se voidaan toisaalta toteuttaa vain poikkeuksellisesti, kuten asetuksen johdanto-osan 13 perustelukappaleesta ilmenee.

48 Niinpä asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohdan sääntö asian siirtämisestä toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen on erityinen toimivaltasääntö ja poikkeus asetuksen 8 artiklan 1 kohdan yleisestä toimivaltasäännöstä, joten sitä on tulkittava suppeasti (ks. analogisesti tuomio 23.12.2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 38 kohta ja tuomio 21.10.2015, Gogova, C-215/15, EU:C:2015:710, 41 kohta).

49 Tässä asiayhteydessä asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltion tuomioistuimen, joka on tavanomaisesti toimivaltainen käsittelemään kyseessä olevan asian, on voidakseen pyytää asian siirtämistä toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen kyettävä kumoamaan se asetuksen mukainen vahva olettama, jonka mukaan se itse pysyy toimivaltaisena, kuten julkisasiamies on todennut ratkaisuehdotuksensa 90 kohdassa.

50 Erityisesti on muistutettava ensinnäkin, että asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltion tuomioistuin saa siirtää vanhempainvastuuta koskevan asian vain sellaisen toisen jäsenvaltion, johon kyseessä olevalla lapsella on ”erityisiä siteitä”, tuomioistuimeen.

51 Tällaisten siteiden olemassaolon osoittamiseksi tietyssä asiassa on viitattava perusteisiin, jotka luetellaan tyhjentävästi asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 3 kohdan a–e alakohdassa. Tästä seuraa, että asiat, joissa nämä perusteet eivät ole kyseessä, jäävät suoralta kädeltä siirtämisjärjestelmän ulkopuolelle.

52 On todettava, että kaikki kyseiset perusteet ovat osoitus – jolleivät nimenomaisesti niin ainakin pääasiallisesti – läheisyydestä asiassa kyseessä olevan lapsen ja muun kuin sen jäsenvaltion välillä, jonka tuomioistuin on asian käsittelyyn asetuksen 8 artiklan 1 kohdan nojalla toimivaltainen.

53 On nimittäin niin, että kaksi ensimmäistä perustetta liittyvät siihen, että kyseessä olevasta toisesta jäsenvaltiosta on tullut asianomaisen lapsen asuinpaikka joko ennen asian vireillepanoa tavanomaisesti toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai sen jälkeen. Kolmas peruste koskee lapsen kansalaisuutta. Neljännen perusteen mukaan kyseisen lapsen ja kyseessä olevan toisen jäsenvaltion välinen läheisyys

käsiteltävissä oikeusriidoissa ilmenee siinä, että lapsella on tässä jäsenvaltiossa sijaitsevaa omaisuutta. Lopuksi viides peruste liittyy läheiseen siteeseen, joka lapsella omaistensa välityksellä on kyseessä olevaan jäsenvaltioon.

54 Näiden perusteiden luonne huomioon ottaen on katsottava, että asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohtaa tiettyyn asiaan soveltaessaan toimivaltaisen tuomioistuimen on verrattava sen ja asianomaisen lapsen välillä asetuksen 8 artiklan 1 kohdan nojalla olevan ”yleisen” läheisen siteen merkittävyyttä ja vahvuutta sen ”erityisen” läheisen siteen merkittävyyteen ja vahvuuteen, joka yhden tai useamman asetuksen 15 artiklan 3 kohdassa mainitun perusteen mukaan on yksittäistapauksessa olemassa lapsen ja joidenkin muiden jäsenvaltioiden välillä.

55 Asian olosuhteiden kannalta merkityksellisten asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohdassa tarkoitettujen erityisten siteiden olemassaolo lapsen ja toisen jäsenvaltion välillä ei kuitenkaan välttämättä sinällään ratkaise lisäksi käsiteltävää kysymystä siitä, onko tämän toisen jäsenvaltion tuomioistuimella mainitussa säännöksessä tarkoitetut toimivaltaista tuomioistuinta ”paremmat edellytykset käsitellä asiaa”, eikä myöskään – jos tähän vastataan myöntävästi – kysymystä siitä, palveleeko asian siirtäminen kyseiseen toiseen tuomioistuimeen lapsen etua.

56 Niinpä toimivaltaisen tuomioistuimen asiana on vielä selvittää toiseksi, onko kyseisessä toisessa jäsenvaltiossa, johon lapsella on erityiset siteet, tuomioistuin, jolla on paremmat edellytykset asian käsittelyyn.

57 Toimivaltaisen tuomioistuimen on tätä varten selvitettävä, onko asian siirtäminen tähän toiseen tuomioistuimeen omiaan tuomaan todellista ja konkreettista lisäarvoa lasta koskevan päätöksen tekemiseen verrattuna tilanteeseen, jossa se itse käsittelee asian. Se voi tässä yhteydessä ottaa huomioon muiden muassa kyseisen toisen jäsenvaltion menettelysäännöt, kuten ne, joita sovelletaan asian käsittelyyn tarvittavan näytön hankkimiseen. Toimivaltainen tuomioistuin ei sitä vastoin saisi ottaa tällaisessa arvioinnissa huomioon kyseisen toisen jäsenvaltion aineellista oikeutta, jota tämän valtion tuomioistuin mahdollisesti soveltaisi, jos asia siirrettäisiin siihen. Tällainen huomioon ottaminen nimittäin olisi vastoin jäsenvaltioiden välisen keskinäisen luottamuksen ja tuomioistuinratkaisujen vastavuoroisen tunnustamisen periaatteita, jotka ovat asetuksen N:o 2201/2003 perustana (ks. vastaavasti tuomio 23.12.2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, 45 kohta ja tuomio 15.7.2010, Purrucker, C-256/09, EU:C:2010:437, 70 ja 71 kohta).

58 Kolmanneksi ja viimeiseksi on katsottava, että vaatimus, jonka mukaan asian siirtämisen on palveltava lapsen etua, edellyttää, että toimivaltainen tuomioistuin varmistuu asian konkreettisten olosuhteiden perusteella siitä, ettei riskinä ole, että asian suunniteltu siirtäminen toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen vaikuttaa haitallisesti asianomaisen lapsen tilanteeseen.

59 Toimivaltaisen tuomioistuimen on tätä varten arvioitava mahdollista kielteistä vaikutusta, joka asian siirtämisellä voisi olla asiassa kyseessä olevan lapsen tunnesiteisiin, perhesuhteisiin ja sosiaalisiin suhteisiin tai hänen aineelliseen tilanteeseensa.

60 Toimivaltainen tuomioistuin voi tässä asiayhteydessä asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohdan nojalla myös päättää pyytää koko asian siirtämisen asemesta vain sen osan siirtämistä, jos tämä on asian olosuhteiden johdosta perusteltua. Tällaista mahdollisuutta voidaan erityisesti harkita silloin, kun läheinen side toiseen jäsenvaltioon ei koske suoraan lasta itseään vaan vanhempainvastuunkantajaa asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 3 kohdan d alakohdassa mainitulla perusteella.

61 Kolmanteen, neljänteen ja kuudenteen kysymykseen on vastattava edellä esitetyn perusteella, että asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että

— voidakseen katsoa, että toisen jäsenvaltion, johon lapsella on erityiset siteet, tuomioistuimella on paremmat edellytykset asian käsittelyyn, jäsenvaltion toimivaltaisen tuomioistuimen on varmistuttava siitä, että asian siirtäminen kyseiseen tuomioistuimeen on omiaan tuomaan asian käsittelyyn todellista ja konkreettista lisäarvoa, kun otetaan muun muassa huomioon kyseisessä toisessa jäsenvaltiossa sovellettavat menettelysäännöt

— voidakseen katsoa, että asian siirtäminen palvelee lapsen etua, jäsenvaltion toimivaltaisen tuomioistuimen on varmistuttava erityisesti siitä, ettei riskinä ole, että asian siirtäminen vaikuttaa haitallisesti lapsen tilanteeseen.

Toinen ja viides kysymys

62 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee toisella ja viidennellä kysymyksellään pääasiallisesti, onko asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohtaa tulkittava siten, että jäsenvaltion toimivaltaisen tuomioistuimen on pannessaan mainittua säännöstä täytäntöön vanhempainvastuuta koskevassa asiassa otettava huomioon vaikutus, joka asian mahdollisella siirtämisellä toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen on asianomaisten henkilöiden vapaata liikkuvuutta koskevaan oikeuteen, tai syy, jonka vuoksi kyseessä olevan lapsen äiti on käyttänyt mainittua oikeutta ennen asian vireillepanoa kyseisessä toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

63 Tässä yhteydessä on muistutettava, että – kuten tämän tuomion 42 kohdassa esitettiin – asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohdan sääntö on muotoiltu, kuten muutkin asetuksen toimivaltasäännöt vanhempainvastuuta koskevissa asioissa, lapsen edun perusteella ja että se, palveleeko asian siirtäminen tietyssä tapauksessa lapsen etua, edellyttää – kuten tämän tuomion 58 kohdassa esitettiin – erityisesti sen varmistamista, ettei riskinä ole, että asian siirtäminen vaikuttaa haitallisesti asianomaisen lapsen tilanteeseen.

64 Tästä seuraa, että se riski, että asian mahdollinen siirtäminen vaikuttaa haitallisesti asianomaisen lapsen vapaata liikkuvuutta koskevaan oikeuteen, kuuluu seikkoihin, jotka on otettava asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohdan täytäntöönpanossa huomioon.

65 Näkökohtia, jotka koskevat asiassa mahdollisesti kyseessä olevia muita henkilöitä, ei sitä vastoin lähtökohtaisesti ole otettava huomioon, paitsi jos nekin ovat merkityksellisiä arvioitaessa kyseistä riskiä lapselle.

66 Toimivaltainen tuomioistuin ei siis voi ottaa huomioon asian siirtämisen mahdollista vaikutusta muiden asianomaisten henkilöiden, mukaan lukien kyseessä olevan lapsen äidin, vapaata liikkuvuutta koskevaan oikeuteen siltä osin kuin kyseinen vaikutus ei ole omiaan heijastumaan haitallisesti lapsen tilanteeseen. Sama pätee syyhyn, jonka vuoksi lapsen äiti on käyttänyt oikeuttaan vapaaseen liikkuvuuteen ennen asian vireillepanoa toimivaltaisessa tuomioistuimessa.

67 Tästä seuraa, että toiseen ja viidenteen kysymykseen on vastattava, että asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltion toimivaltaisen tuomioistuimen ei ole otettava silloin, kun se panee mainittua säännöstä täytäntöön vanhempainvastuuta koskevassa asiassa, huomioon vaikutusta, joka asian mahdollisella siirtämisellä toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen on muiden asianomaisten henkilöiden kuin kyseessä olevan lapsen vapaata liikkuvuutta koskevaan oikeuteen, eikä myöskään syytä, jonka vuoksi lapsen äiti on käyttänyt mainittua oikeutta ennen asian vireillepanoa kyseisessä toimivaltaisessa tuomioistuimessa, paitsi jos tällaiset näkökohdat ovat omiaan heijastumaan haitallisesti lapsen tilanteeseen.

Oikeudenkäyntikulut

68 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (kolmas jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

1) **Tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevissa asioissa ja asetuksen (EY) N:o 1347/2000 kumoamisesta 27.11.2003 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 2201/2003 15 artiklaa on tulkittava siten, että sitä sovelletaan pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen jäsenvaltion toimivaltaisen viranomaisen tekemään lastensuojelua koskevaan julkisoikeudelliseen hakemukseen, jossa on kyse vanhempainvastuuta koskevien toimenpiteiden toteuttamisesta, kun toisen jäsenvaltion tuomioistuimen toimivallan hyväksyminen edellyttää tämän jälkeen sitä, että tämän toisen jäsenvaltion viranomainen aloittaa ensin mainitussa jäsenvaltiossa aloitetusta menettelystä erillisen menettelyn kansallisen oikeuden nojalla ja mahdollisesti eri tosiseikkojen osalta.**

2) **Asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että**

   — **voidakseen katsoa, että toisen jäsenvaltion, johon lapsella on erityiset siteet, tuomioistuimella on paremmat edellytykset asian käsittelyyn, jäsenvaltion toimivaltaisen tuomioistuimen on varmistuttava siitä, että asian siirtäminen kyseiseen tuomioistuimeen on omiaan tuomaan asian käsittelyyn todellista ja konkreettista lisäarvoa, kun otetaan muun muassa huomioon kyseisessä toisessa jäsenvaltiossa sovellettavat menettelysäännöt**

   — **voidakseen katsoa, että asian siirtäminen palvelee lapsen etua, jäsenvaltion toimivaltaisen tuomioistuimen on varmistuttava erityisesti siitä, ettei riskinä ole, että asian siirtäminen vaikuttaa haitallisesti lapsen tilanteeseen.**

3) **Asetuksen N:o 2201/2003 15 artiklan 1 kohtaa on tulkittava siten, että jäsenvaltion toimivaltaisen tuomioistuimen ei ole otettava silloin, kun se panee mainittua säännöstä täytäntöön vanhempainvastuuta koskevassa asiassa, huomioon vaikutusta, joka asian mahdollisella siirtämisellä toisen jäsenvaltion tuomioistuimeen on muiden asianomaisten henkilöiden kuin kyseessä olevan lapsen vapaata liikkuvuutta koskevaan oikeuteen, eikä myöskään syytä, jonka vuoksi lapsen äiti on käyttänyt mainittua oikeutta ennen asian vireillepanoa kyseisessä toimivaltaisessa tuomioistuimessa, paitsi jos tällaiset näkökohdat ovat omiaan heijastumaan haitallisesti lapsen tilanteeseen.**

Allekirjoitukset